

Η τάξη

ΚΟΝΤΑ ΣΤΗΝ ΑΡΙΣΤΕΡΗ σειρά θρανίων κείται ο Ντένις. Ως συνήθως, φοράει μακό φανελάκι με στάμπα, τζιν παντελόνι, αγορασμένο από κάποιο φτηνό πολυκατάστημα, και παπούτσια του τένις με λυμένα κορδόνια. Ο Ντένις κατάγεται από την Ουγκάντα. Ο ίδιος λέει πως είναι δεκαεπτά χρόνων, αλλά είναι χοντρός και δείχνει για είκοσι πέντε. Φοιτά στο Σχολείο Εμπορικών Σπουδών και μένει στο Σολεντούνα, σε έναν ξενώνα για άτομα σαν κι αυτόν. Δίπλα του βρίσκεται ο Σαμίρ. Πηγαίνουμε στην ίδια τάξη, επειδή ο Σαμίρ κατάφερε να γίνει δεκτός στο ειδικό πρόγραμμα του σχολείου μας, στο Τμήμα Διεθνών Οικονομικών Σπουδών και Κοινωνικών Επιστημών.

Πιο μπροστά, δίπλα στην έδρα, βρίσκεται ο Κρίστερ, ο καθηγητής-σύμβουλος της τάξης μας και αυτοαποκαλούμενος κοινωνικός μεταρρυθμιστής. Το φλιτζάνι του έχει αναποδογυρίσει και ο καφές στάζει στο μπατζάκι του. Σε απόσταση όχι μεγαλύτερη των δύο μέτρων απ' τον Κρίστερ βρίσκεται η Αμάντα. Κάθεται με την πλάτη στηριγμένη στο καλοριφέρ που βρίσκεται κάτω από το παράθυρο. Μόλις

πριν από λίγα λεπτά, αν την κοιτούσες, αυτό που θα σου έμενε στο μυαλό θα ήταν ένα συνονθύλευμα από κασμίρι και λευκόχρυσο και σανδάλια. Τα διαμαντένια σκουλαρίκια που της έκαναν δώρο όταν έλαβε το Χρίσμα λάμπουν ακόμη κάτω απ' το φως που σκορπάει ο ήλιος στις αρχές του καλοκαιριού. Τώρα, ωστόσο, δίνει την εντύπωση πως είναι σκεπασμένη με λάσπη. Κάθομαι στο πάτωμα, στο κέντρο της τάξης. Στα πόδια μου κείται ο Σεμπάστιαν, ο γιος του Κλας Φάγκερμαν, του πλουσιότερου ανθρώπου της Σουηδίας.

Τα άτομα σε αυτό το δωμάτιο δεν ταιριάζουν μεταξύ τους. Άνθρωποι σαν κι εμάς συνήθως δεν περνούν χρόνο μαζί. Ίσως στην αποβάθρα του μετρό, στη διάρκεια μιας απεργίας των ταξί ή στο εστιατόριο ενός τρένου, αλλά όχι σε μια τάξη.

Ο αέρας μυρίζει σάπιο αβγό. Η ατμόσφαιρα είναι θολή και γκρίζα από τον καπνό της πυρίτιδας. Όλοι έχουν τραυματιστεί από σφαίρες, εκτός από μένα. Εγώ δεν έχω ούτε γρατζουνιά.

Επ' ακροατηρίω διαδικασία για την υπόθεση Β 147 66
Εισαγγελέας κατά Μαρία Νόρμπεργκ

Πρώτη εβδομάδα δίκης: Δευτέρα

ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ που αντίκρισα δικαστική αίθουσα ένωσα απογοήτευση. Αυτό συνέβη στο πλαίσιο μιας εκπαιδευτικής εκδρομής και, εντάξει, είχα ήδη καταλάβει πως οι Σουηδοί δικαστές δεν έχουν καμία σχέση με καμπουριασμένους γέρους που φορούν κατσαρές περούκες και μακριές τηβέννους, και πως ο κατηγορούμενος δεν θα ήταν κάποιος ψυχοπαθής με πορτοκαλιά φόρμα, που θα είχε τα χέρια δεμένα με χειροπέδες και θα έβγαζε αφρούς απ' το στόμα, και πάλι όμως... Το μέρος θύμιζε κάτι ανάμεσα σε κλινική και συνεδριακό κέντρο. Φτάσαμε εκεί με ένα νοικιασμένο πούλμαν που μύριζε τσιχλόφουσκα και ιδρωμένα πόδια. Ο κατηγορούμενος είχε πιτυρίδα, φορούσε παντελόνι με πιέτες και αντιμετώπιζε κατηγορίες για φοροδιαφυγή. Εκτός από την τάξη μας (και τον Κρίστερ φυσικά) δεν υπήρχαν παρά τέσσερις θεατές ακόμα, όμως τα καθίσματα ήταν τόσο λίγα, που ο Κρίστερ αναγκάστηκε να μεταφέρει μια καρέκλα από τον διάδρομο, ώστε να έχει κάπου να καθίσει.

Σήμερα είναι διαφορετικά. Βρισκόμαστε στη μεγαλύτερη

δικαστική αίθουσα της Σουηδίας. Οι δικαστές κάθονται σε καρέκλες από σκούρο μαόνι, με ψηλές ράχες, επενδυμένες με βελούδο. Η ράχη της μεσαίας καρέκλας είναι ψηλότερη από τις υπόλοιπες. Εκεί κάθεται ο προεδρεύων δικαστής, που αποκαλείται πρόεδρος. Πάνω στην έδρα υπάρχει ένα μικρό σφυρί με δερμάτινη λαβή. Λεπτά μικρόφωνα ορθώνονται μπροστά από κάθε καρέκλα, όμοια με λυγισμένα καλαμάκια. Η επένδυση στον τοίχο μοιάζει δρύινη, σαν να έχει ηλικία εκατοντάδων χρόνων, παλιά, αλλά με την καλή έννοια. Στο πάτωμα, ανάμεσα στις καρέκλες, υπάρχει ένα σκουρόχρωμο κόκκινο χαλί.

Τα ακροατήρια δεν ήταν ποτέ η συμπάθειά μου. Ποτέ δεν θέλησα να ντυθώ αγία Λουκία¹ ούτε να πάρω μέρος σε διαγωνισμούς ταλέντων. Αλλά εδώ μέσα πλέον υπάρχει χώρος μόνο για όρθιους. Και όλοι βρίσκονται εδώ εξαιτίας μου· εγώ είμαι η ατραξιόν.

Δίπλα μου είναι οι δικηγόροι μου από τους Σάντερ & Λεστάντιους. Ξέρω ότι το όνομα Σάντερ & Λεστάντιους θυμίζει παλαιοβιβλιοπωλείο, όπου δύο ιδρωμένοι γκέι τύποι με μεταξωτές ρόμπες και μονόκλ τριγυρνούν εδώ κι εκεί σέρνοντας τα πόδια τους και κρατούν λάμπες κηροζίνης για να ξεσκονίζουν μουχλιασμένα βιβλία και βαλσαμωμένα ζώα, αλλά η αλήθεια είναι πως πρόκειται για την καλύτερη δικηγορική εταιρεία της Σουηδίας, με ειδικευση στο ποινικό δίκαιο. Οι συνηθισμένοι εγκληματίες έχουν έναν και μοναδικό βαριεστημένο συνήγορο, διορισμένο από το δικαστήριο. Ο δικός μου περιστοιχίζεται από ολόκληρο επιτελείο ενθουσιασμένων και επίδοξων κουστουμαρισμένων τύπων. Δουλεύουν μέχρι τα ξημερώματα σε ένα απίστευτα

φантаχτερό γραφείο κοντά στο Σκέπσμπρον, έχουν τουλάχιστον από δύο κινητά τηλέφωνα ο καθένας και όλοι τους, εκτός από τον ίδιο τον Σάντερ, πιστεύουν πως παίζουν σε κάποια αμερικάνικη τηλεοπτική σειρά, από εκείνες όπου οι ήρωες τρώνε κινέζικο φαγητό μέσα από χαρτονένιες συσκευασίες με ύφος «δες τι πολυάσχολο και σημαντικό άτομο είμαι». Ούτε ένας από τους είκοσι δύο υπαλλήλους της Σάντερ & Λεστάντιους δεν ονομάζεται Λεστάντιους. Ο Λεστάντιους έχει πεθάνει, από καρδιακή προσβολή υποθέτω, όπως πεθαίνουν συνήθως τα πολυάσχολα και σημαντικά άτομα.

Τρεις από τους δικηγόρους μου βρίσκονται εδώ σήμερα. Ο Πέντερ Σάντερ, εξέχουσα προσωπικότητα, μαζί με δύο συναδέλφους του. Η πιο νεαρή από τους δύο είναι μια γκόμενα με άσχημο κούρεμα και πίρσινγκ στη μύτη, αλλά όχι κρίκο. Προφανώς ο Σάντερ δεν της επιτρέπει να φοράει κρίκο στη μύτη (*«Βγάλε αμέσως αυτή την αηδία»*). Την αποκαλώ Φέρντιναντ. Η Φέρντιναντ είναι ο τύπος του ανθρώπου που πιστεύει ότι ο συντηρητισμός είναι βλαστήμια και η πυρηνική ενέργεια ολέθρια. Φοράει ένα απαίσιο ζευγάρι γυαλιά, επειδή θεωρεί πως η ύπαρξή τους αποδεικνύει πως η ίδια δεν έχει κανένα πρόβλημα με την πατριαρχία, κι εμένα με μισεί επειδή, κατά τη γνώμη της, για τον καπιταλισμό φταίω εξ ολοκλήρου εγώ. Τις πρώτες φορές που τη συνάντησα μου φέρθηκε σαν να ήμουν καμιά παλαβή μπλόγκερ μόδας που κρατούσε χειροβομβίδα μέσα σε αεροπλάνο. «Φυσικά, φυσικά!», επαναλάμβανε και δεν τολμούσε να με κοιτάξει. «Φυσικά, φυσικά! Μην ανησυχείς, εμείς είμαστε εδώ για να σε βοηθήσουμε», έλεγε, λες και είχα απειλήσει

να τους τινάξω όλους στον αέρα έτσι και δεν μου έφερναν αμέσως έναν βιοδυναμικό ντοματοχυμό χωρίς παγάκια.

Ο δεύτερος βοηθός είναι ένας τύπος γύρω στα σαράντα, με κοιλιά που μοιάζει φτιαγμένη από ζυμάρι, πρόσωπο σε σχήμα τηγανίτας και χαμόγελο που λέει «στο σπίτι έχω μια συλλογή από ταινίες που φυλάω με αλφαβητική σειρά σε ένα κλειδωμένο ντουλάπι». Ο Τηγανίτας έχει κοντό, στρατιωτικό κούρεμα. Ο μπαμπάς συνηθίζει να λέει πως είναι αδύνατον να εμπιστευτείς άνθρωπο που δεν διαθέτει κόμμωση. Είμαι σίγουρη, όμως, πως αυτό είναι κάτι που δεν σκέφτηκε μόνος του. Το πιθανότερο είναι να το έκλεψε από κάποια ταινία. Ο μπαμπάς μου τρελαίνεται για ατάκες.

Την πρώτη φορά που συνάντησα τον Τηγανίτα, εκείνος κάρφωσε το βλέμμα του ακριβώς κάτω από το λακκάκι στη βάση του λαιμού μου, έχωσε την παχιά γλώσσα του ξανά στο στόμα του και μουρμούρισε με φωνή βραχνή από την ευχαρίστηση: «Κοριτσάκι, τι θα κάνουμε με εσένα; Δείχνεις πολύ μεγαλύτερη από δεκαεπτά χρονών». Φαντάζομαι πως θα είχε αρχίσει να λαχανιάζει αν δεν βρισκόταν εκεί ο Σάντερ. Ή πως θα του έτρεχαν τα σάλια. Θα κυλούσαν από το στόμα του και θα λέκιαζαν το υπερβολικά στενό γιλέκο του. Δεν μου έκανε καρδιά να του επισημάνω πως ήμουν δεκαοκτώ.

Σήμερα ο Τηγανίτας κάθεται στα αριστερά μου. Έχει φέρει έναν χαρτοφύλακα και μια τσάντα με ροδάκια, ξέχειλη από φακέλους και έγγραφα. Έχει αδειάσει την τσάντα και τώρα οι φάκελοι βρίσκονται στο τραπέζι μπροστά του. Τα μόνα αντικείμενα που έχουν μείνει στην τσάντα είναι ένα βιβλίο (*Στήριξε τα επιχειρήματά σου – Η νίκη είναι*

η μοναδική επιλογή) και μία οδοντόβουρτσα που ξεμυτίζει από μια μικρή εσωτερική τσέπη. Πίσω μου, στην πρώτη σειρά των θεατών, κάθονται η μαμά μου και ο μπαμπάς μου.

Σε εκείνη την εκπαιδευτική εκδρομή, πριν από δύο χρόνια και μία αιωνιότητα, μας έκαναν εκ των προτέρων μια προφορική ξενάγηση, ώστε να κατανοήσουμε πόσο σημαντική ήταν και να μπορέσουμε να παρακολουθήσουμε όσα θα βλέπαμε. Είχα τις αμφιβολίες μου, δεν ήξερα αν θα βοηθούσε ή όχι. Παρ' όλα αυτά, συμπεριφερθήκαμε υποδειγματικά, όπως σχολίασε ο Κρίστερ όταν φύγαμε. Φοβόταν πως δεν θα καταφέρναμε να συγκρατηθούμε, ότι θα αρχίζαμε τα χάχανα ή θα ασχολούμαστε με τα κινητά μας. Πίστευε πως είχαμε σκοπό να καθίσουμε εκεί και να παίζουμε παιχνίδια μέχρι να αποκοιμηθούμε με το πιγούνι να ακουμπάει στο στέρνο μας, σαν βαριεστημένα μέλη του Κοινοβουλίου.

Θυμάμαι τη σοβαρή φωνή του Κρίστερ όσο μας εξηγούσε («Λοιπόν, για ακούστε εδώ!») πως μια δίκη δεν ήταν κάτι επιπόλαιο· διακινδυνεύονταν ανθρώπινες ζωές. Ένας κατηγορούμενος είναι αθώος ωσότου αποφανθεί το δικαστήριο πως είναι ένοχος. Αυτό το είπε κάμποσες φορές. Ο Σαμίρ είχε γείρει προς τα πίσω όσο μιλούσε ο Κρίστερ και ισορροπούσε στην καρέκλα του γνέφοντας, όπως έκανε πάντα, με τον γνωστό τρόπο που έκανε όλους τους καθηγητές να τον λατρεύουν. «Κατανοώ απόλυτα», έλεγε κάθε κούνημα του κεφαλιού, «βρισκόμαστε στο ίδιο μήκος κύματος» και «δεν έχω τίποτα να προσθέσω, επειδή έχετε πει ήδη τα πάντα με τόση οξυδέρκεια».

«Ένας κατηγορούμενος είναι αθώος ωσότου αποφανθεί το δικαστήριο πως είναι ένοχος». Τι αλλόκοτη δήλωση

είναι αυτή; Είτε είσαι αθώος από την αρχή είτε είσαι ένοχος, επίσης από την αρχή. Δεν θα έπρεπε το δικαστήριο να προσπαθήσει να καταλάβει τι απ' τα δύο έχει συμβεί, αντί να αποφανθεί αν είναι σωστό ή λάθος; Ούτε η αστυνομία ούτε η εισαγγελέας ή οι δικαστές βρίσκονταν εκεί και δεν ξέρουν ακριβώς ποιος έκανε τι. Πώς μπορεί, λοιπόν, το δικαστήριο να ανασυνθέσει τα γεγονότα εκ των υστέρων;

Θυμάμαι που το επισήμανα αυτό στον Κρίστερ. Ότι τα δικαστήρια κάνουν λάθη διαρκώς. Οι βιαστές τη σκαπουλάρουν μονίμως. Δεν έχει καν νόημα να καταγγείλεις μια σεξουαλική επίθεση, αφού, ακόμη κι αν σε έχει πηδήξει με τη βία μισό στρατόπεδο προσφύγων και σου έχουν χώσει όχι ένα μπουκάλι, όχι δύο, αλλά ολόκληρο καφάσι με μπουκάλια ανάμεσα στα πόδια, δεν θα σε πιστέψουν ποτέ. Κι αυτό δεν σημαίνει πως ο βιασμός δεν έγινε, ούτε πως ο βιαστής δεν έκανε αυτό που έκανε.

«Δεν είναι τόσο απλό», είχε πει ο Κρίστερ.

Πόσο χαρακτηριστική δασκαλίστικη απάντηση: «Εξαιρέτη ερώτηση...», «Αντιλαμβάνομαι τι λες...», «Δεν είναι ή μαύρο ή άσπρο...», «Δεν είναι τόσο απλό...». Αυτού του είδους οι απαντήσεις σημαίνουν όλες το ίδιο πράγμα. Οι καθηγητές δεν έχουν ιδέα για τι πράγμα μιλούν.

Εντάξει, όμως. Αν είναι δύσκολο να ξέρεις τι είναι αλήθεια και ποιος λέει ψέματα, αν δεν μπορείς να είσαι σίγουρος, τότε τι κάνεις;

Κάπου διάβασα πως αλήθεια είναι οτιδήποτε επιλέξουμε να πιστέψουμε, πράγμα που ακούγεται ακόμη πιο παράλογο, αν είναι ποτέ δυνατόν κάτι τέτοιο. Σαν να λέμε ότι κάποιος μπορεί έτσι απλά να αποφασίσει τι είναι αλήθεια

και τι ψέμα. Ή ότι τα πράγματα μπορούν ταυτόχρονα να είναι αληθινά και κατασκευασμένα, ανάλογα με το ποιον επιλέγεις να ρωτήσεις. Και αν κάποιος που εμπιστευόμαστε πει κάτι, ε, τότε μπορούμε πολύ απλά να αποφασίσουμε πως είναι έτσι, να επιλέξουμε πως είναι αλήθεια. Πώς μπορεί κανείς να προτείνει κάτι τόσο βλακώδες; Αν έρθει κάποιος και μου πει ότι επέλεξε να με πιστέψει, θα καταλάβω μονομιάς πως στην πραγματικότητα είναι πεπεισμένος ότι λέω ψέματα, αλλά είναι διατεθειμένος να προσποιηθεί το αντίθετο.

Ο δικηγόρος μου, ο Σάντερ, δείχνει αδιάφορος για όλα αυτά. Το μόνο που λέει είναι «Είμαι στο πλευρό σου», την ώρα που το πρόσωπό του είναι εντελώς ανέκφραστο. Ο Σάντερ δεν είναι τύπος που αναστατώνεται εύκολα. Τα πάντα πάνω του αποπνέουν ηρεμία και έλεγχο. Κανένα ξέσπασμα. Κανένα συναίσθημα. Κανένα βροντερό γέλιο. Το πιθανότερο είναι πως δεν έκλαψε ούτε όταν γεννήθηκε.

Ο Σάντερ είναι το ακριβώς αντίθετο από τον πατέρα μου. Ο πατέρας μου δεν έχει καμία σχέση με τον κουλ τύπο (δική του έκφραση) που θα ήθελε να είναι. Τρίζει τα δόντια του στον ύπνο του και τινάζεται όρθιος όταν παρακολουθεί αγώνα της εθνικής ομάδας ποδοσφαίρου. Ο μπαμπάς μου γίνεται έξαλλος, τα παίρνει στο κρανίο με τους τυπολατρικούς δημόσιους υπαλλήλους, με τον γείτονα που πάρκαρε παράνομα για τέταρτη φορά μέσα σε μία βδομάδα, με τους ακαταλαβίστικους λογαριασμούς του ηλεκτρικού, με αυτούς που κάνουν τηλεπωλήσεις. Με τους υπολογιστές, τους υπαλλήλους στην υπηρεσία μετανάστευσης, τον παππού, την ψησταριά, τα κουνούπια, τα αφτυάρια

πεζοδρόμια, τους Γερμανούς στην ουρά για το τελεφερίκ και τους Γάλλους σερβιτόρους. Τα πάντα τον κουντίζουν και τον κάνουν να φωνάζει και να ωρύεται, να βροντάει πόρτες και να διαολοστέλνει κόσμο. Για τον Σάντερ, από την άλλη, τα σαφέστερα σημάδια πως είναι τσαντισμένος και έτοιμος να ξεσπάσει είναι η ρυτίδα που εμφανίζεται στο μέτωπό του και ο ήχος που κάνει πλαταγίζοντας τη γλώσσα του. Και τότε όλοι οι συνάδελφοί του τρομοκρατούνται κι αρχίζουν να τραυλίζουν και να γυρεύουν έγγραφα και βιβλία και ό,τι άλλο θεωρούν ικανό να του φτιάξει τη διάθεση. Περίπου όπως χειρίζεται η μαμά τον μπαμπά σε εκείνες τις σπάνιες περιπτώσεις που δεν είναι εκνευρισμένος, αλλά το παίζει τελειώς ήρεμος κι ατάραχος.

Ο Σάντερ δεν έχει θυμώσει ποτέ μαζί μου. Ποτέ δεν εκνευρίστηκε με κάτι που του είπα, ποτέ δεν κατσούφιασε για κάτι που δεν είπα, ούτε τότε που έλεγα ψέματα και το ήξερε.

«Είμαι στο πλευρό σου, Μάγια». Μερικές φορές ακούγεται πιο κουρασμένος απ' ό,τι συνήθως, αλλά αυτό είναι όλο. Η αλήθεια είναι κάτι για το οποίο δεν συζητάμε.

Σε γενικές γραμμές, νομίζω πως είναι καλό που ο Σάντερ ενδιαφέρεται μόνο για αυτά που έχουν ως στοιχεία η αστυνομία και η εισαγγελίας. Δεν χρειάζεται να ανησυχώ αν σκοπεύει να κάνει καλή δουλειά ή αν απλώς προσποιείται πως θα την κάνει. Είναι σαν να έχει πάρει όλους τους νεκρούς και όλη την ενοχή και όλη την αγωνία και τα έχει μετατρέψει σε αριθμούς, και αν οι εξισώσεις δεν βγάλουν σωστό αποτέλεσμα, τότε κερδίζει εκείνος.

Ίσως έτσι θα έπρεπε να γίνεται. Ένα συν ένα δεν ισούνται με τρία. Επόμενη ερώτηση, παρακαλώ.

Αυτό, βεβαίως, δεν με βοηθάει πουθενά εμένα. Κάτι είτε συνέβη είτε δεν συνέβη. Είναι αυτό που είναι. Όλα τα υπόλοιπα είναι χασομέρια και υπεκφυγές, αυτό που κάνουν οι φιλόσοφοι, αυτό που –προφανώς– κάνει ένας δικηγόρος πού και πού. Συνθέτει. «Δεν είναι τόσο απλό...»

Θυμάμαι, όμως, πόσο επίμονος ήταν ο Κρίστερ πριν από εκείνη την επίσκεψη στο δικαστήριο, πως έκανε πραγματικά ό,τι περνούσε από το χέρι του για να μας πείσει να ακούσουμε. «Ένας κατηγορούμενος είναι αθώος ωστόσο αποφανθεί το δικαστήριο πως είναι ένοχος». Το είχε γράψει στον πίνακα: «Μία από τις θεμελιώδεις αρχές του νόμου». (Ο Σαμίρ είχε κατανεύσει ξανά.) Ο Κρίστερ μάς είχε ζητήσει να κρατήσουμε σημειώσεις. Να το αντιγράψουμε. (Ο Σαμίρ το είχε αντιγράψει, παρόλο που δεν ήταν δα κι απόλυτη ανάγκη.)

Ο Κρίστερ τρελαινόταν για οτιδήποτε ήταν αρκετά λακωνικό, ώστε να απομνημονεύεται και μετατρέπεται σε ερώτηση για εξέταση. Η σωστή απάντηση έπαιρνε δύο μονάδες στο διαγώνισμα που θα γράφαμε δύο βδομάδες αργότερα. Γιατί όχι μία μονάδα; Επειδή ο Κρίστερ πίστευε ότι υπήρχαν γκριζα σημεία στις αποστηθισμένες απαντήσεις, ότι θα μπορούσε κάποιος να μην είναι απόλυτα σωστός. «Όχι, ένα συν ένα δεν μπορεί να ισούται με τρία, αλλά θα σου αναγνωρίσω την προσπάθεια, επειδή απάντησες με έναν αριθμό».

Έχουν περάσει πάνω από δύο χρόνια από εκείνη την επίσκεψη στο δικαστήριο μαζί με τον Κρίστερ. Ο Σεμπάστιαν δεν βρισκόταν εκεί. Βρέθηκε μόνο την τελευταία χρονιά του σχολείου μαζί μας, κι αυτό επειδή ήταν αναγκασμένος να

την επαναλάβει. Μου άρεσε το σχολείο εκείνη την εποχή, και πολύ μάλιστα, με τους συμμαθητές μου και με τους τόσο διαφορετικούς καθηγητές που είχαμε από το δημοτικό και μετά: τον καθηγητή της Χημείας, ονόματι Τζόνας, που μιλούσε υπερβολικά σιγανά, δεν θυμόταν ποτέ ονόματα και περίμενε το λεωφορείο κρεμώντας το σακίδιο πλάτης μπροστά, πάνω στο στήθος του. Τη Μαρί-Λουίζ, την καθηγήτρια των Γαλλικών, με τα γυαλιά και τα φουντωτά μαλλιά, η οποία πιπιλούσε με τόση δύναμη το μικροσκοπικό απομεινάρι μιας μαυριδεράς παστίλιας, που τα χείλη της μίκραιναν και σούφρωναν και έμοιαζαν με άγρια φράουλα. Την Τζίμ Φρίγκαν με τα κοντά μαλλιά, που έμοιαζε με πρόσφατα λουστραρισμένο ξύλινο γραφείο. Απροσδιορίστου φύλου, με σφυρίχτρα γύρω από τον λαιμό, γεροδεμένες, γυαλιστερές και φρεσκοξυρισμένες γάμπες, ανέδιδε μονίμως μυρωδιά από κάλτσες γυμναστηρίου και ξένο ιδρώτα. Τη διαρκώς αφηρημένη Μάλιν, τη βαμμένη ξανθιά καθηγήτρια Μαθηματικών. Ανικανοποίητη και μονίμως αργοπορημένη, απούσα λόγω ασθένειας κατά μέσο όρο δύο μέρες τη βδομάδα, που είχε για φωτογραφία προφίλ στο facebook μία όπου είναι είκοσι χρόνια νεότερη, να φοράει στρινγκ μαγιό.

Και τον Κρίστερ Σβένσον. Αφοσιωμένος, σαν να σου έλεγε «Έλα να συναντηθούμε στο πάρκο Μαριατόργκετ για να διαμαρτυρηθούμε για κάτι». Συνηθισμένος, περίπου σαν τη γεύση που έχουν τα χοιρινά παιδάκια με πουρέ και σάλτσα. Πίστευε πως οι ροκ συναυλίες είχαν τη δύναμη να σώσουν τον κόσμο από τον πόλεμο, την πείνα και τις αρρώστιες, και πάντα μιλούσε με εκείνη την υπερενθουσιώδη, δασκαλίστικη φωνή που δεν θα έπρεπε να χρησιμοποιεί

ποτέ κανείς, εκτός κι αν ήθελε να κάνει έναν σκύλο να κουνήσει την ουρά του.

Ο Κρίστερ έφερνε κάθε μέρα στο σχολείο ένα θερμός με σπιτικό καφέ, με τόση ζάχαρη και γάλα, που έμοιαζε με υγρό μέικ απ. Γέμιζε με καφέ την κούπα του («Ο καλύτερος μπαμπάς του κόσμου») και την έφερνε στην τάξη, για να την ξαναγεμίσει στη διάρκεια του μαθήματος. Ο Κρίστερ λάτρευε τη ρουτίνα, να κάνει τα ίδια πράγματα κάθε μέρα, σαν αγαπημένο τραγούδι που παίζει και ξαναπαίζει. Πιθανότατα έτρωγε το ίδιο πρωινό από τότε που ήταν δεκατεσσάρων χρονών – κάτι που θα ταίριαζε σε σκιέρ εκτός πίστας, βρόμη με κόκκινα μύρtila, ας πούμε, και μη αποβουτυρωμένο γάλα (*«Το πρωινό είναι το σημαντικότερο γεύμα της μέρας!»*). Είμαι σίγουρη πως έπινε μπίρα με σφηνάκι κάθε φορά που συναντιόταν με τα φιλαράκια του, τους κολλητούς, έτρωγε τάκος με την οικογένειά του κάθε Παρασκευή, πήγαινε στην πιτσαρία της γειτονιάς (εκείνη που είχε χαρτιά και μαρκαδόρους για παιδιά) και μοιραζόταν ένα μπουκάλι κόκκινο κρασί με τη σύζυγο κάθε φορά που ήθελε να γιορτάσει κάτι μεγάλο και σημαντικό. Ο Κρίστερ δεν είχε φαντασία. Ταξίδευε με γκρουπ, δεν έβαζε ποτέ κόλιαντρο στο φαγητό και για να τηγανίσει δεν χρησιμοποιούσε τίποτε άλλο εκτός από βούτυρο.

Είχαμε για πρώτη φορά καθηγητή τον Κρίστερ στο πρώτο έτος του σχολείου. Γκρίνιαζε τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα για τον καιρό που είχε γίνει αλλόκοτος (*«Δεν υπάρχουν εποχές πλέον»*) και κάθε φθινόπωρο παραπονιόταν πως οι χριστουγεννιάτικοι στολισμοί στήνονταν κάθε χρόνο και νωρίτερα (*«Σε λίγο θα έχουμε χριστουγεννιάτικο*

δέντρο στο Σκέλσμπρον προτού καν σταματήσουν τα καλοκαιρινά δρομολόγια των φέρι μποτ»).

Διαμαρτυρόταν για τις απογευματινές σκανδαλοθηρικές φυλλάδες («Μα για ποιον λόγο να διαβάσει κανείς αυτές τις μαλακίες;»), όπως και για το τηλεοπτικό σόου *Let's Dance*, τη *Eurovision* και το *Paradise Hotel* («Μα για ποιον λόγο να παρακολουθήσει κανείς αυτές τις μαλακίες;»). Περισσότερο απ' όλα σχαινόταν τα κινητά μας («Αγελάδες είστε; Με τόσες εφαρμογές που κουδουνίζουν και κάνουν κλινκ όλη την ώρα, είναι σαν να φοράτε τροκάνια γύρω απ' τον λαιμό... Τι θέλετε και ασχολείστε με αυτές τις μαλακίες;»). Κάθε φορά που γκρίνιαζε έδειχνε ευχαριστημένος, θεωρούσε πως ήταν νεανικός και κουλ (όχι απλώς μια λέξη που χρησιμοποιούσαν οι μπαμπάδες, αλλά στην πραγματικότητα) και πως το γεγονός ότι μπορούσε να χρησιμοποιήσει λέξεις όπως «μαλακίες» μπροστά μας αποδείκνυε από μόνο του τη στενή σχέση που είχε με τους μαθητές του.

Ο Κρίστερ έχωνε ένα φακελάκι snus² κάτω απ' το πάνω χείλος του ύστερα από κάθε κούπα καφέ και συγκέντρωνε τα χρησιμοποιημένα φακελάκια σε μια χαρτοπετσέτα προτού τα πετάξει στον κάδο. Ο Κρίστερ ήθελε τα πάντα όμορφα και τακτοποιημένα, ακόμη και τα σκουπίδια του.

Και ύστερα, όταν τελείωσε η δίκη του φοροφυγά και γυρίσαμε στο σχολείο, ο Κρίστερ ήταν ικανοποιημένος. Έλεγε πως είχαμε συμπεριφερθεί καλά. Ο Κρίστερ ήταν πάντα είτε ικανοποιημένος είτε ανήσυχος, ποτέ υπερβολικά χαρούμενος ή εντελώς τσαντισμένος. Ήθελε να χαρίζει τουλάχιστον μία μονάδα για τις αποστηθισμένες απαντήσεις.

Ο Κρίστερ βρέθηκε πεσμένος κάτω. Με τα μπράτσα γύρω

από το κεφάλι του και τα γόνατά του λυγισμένα, πάνω κάτω η στάση που παίρνει η μικρή αδελφή μου, η Λίνα, όταν κοιμάται βαθιά. Πέθανε από αιμορραγία προτού φτάσει το ασθενοφόρο και αναρωτιέμαι αν η γυναίκα του και τα παιδιά του έχουν την αίσθηση ότι τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά στην πραγματικότητα και ότι εγώ είμαι αθώα, επειδή κανένα δικαστήριο δεν έχει αποφανθεί ακόμη πως είμαι ένοχη.

Πρώτη εβδομάδα δίκης: Δευτέρα

Η ΜΑΜΑ ΜΟΥ μου έφερε τα ρούχα που φοράω σήμερα. Θα μπορούσα, ωστόσο, να φοράω μια ριγέ, ασπρόμαυρη φόρμα. Φοράω «στολή».

Από την άλλη, βέβαια, τα κορίτσια φοράμε μονίμως «στολή». Μεταμφιεζόμαστε σε όμορφα, μοδάτα κορίτσια ή σε σοβαρά, έξυπνα κορίτσια. Ή σε κορίτσια εντελώς χαλαρά, του στιλ «δεν με νοιάζει πώς δείχνω», με τα μαλλιά πιασμένα σε σκόπιμα ασουλούπωτες αλογοουρές, με σουτιέν χωρίς ενίσχυση και μακό μπλουζάκια, σχεδόν υπερβολικά διάφανα.

Η μαμά προσπάθησε να με ντύσει όπως ντύνεται μια απόλυτα φυσιολογική δεκαοκτάχρονη που κατέληξε εδώ που κατέληξε χωρίς δικό της φταίξιμο. Η μπλούζα μου, όμως, τοιτώνει πάνω στο στήθος μου. Έχω πάρει βάρος στη φυλακή και υπάρχουν μικρά, στρογγυλά ανοίγματα ανάμεσα από τα κουμπιά. Μοιάζω με πωλήτρια σε εμπορικό κέντρο, που έχει φορέσει ιατρική ρόμπα και τρέχει πίσω από τον κόσμο με δείγματα περιποίησης για το δέρμα. «Μη θαρρείς πως ξεγελάς κανέναν».

«Δείχνεις μια χαρά, αγάπη μου», μου ψιθύρισε η μαμά από τη θέση της στην μπροστινή σειρά. Αυτό κάνει συνέχεια. Μου πετάει φιλοφρονήσεις κατάμουτρα, σαν να ήταν σκουπίδια που περιμένει να ξεδιαλέξω. Φτιαχτές φιλοφρονήσεις που δεν έχουν καμία σχέση με την πραγματικότητα. Δεν είμαι όμορφη, ούτε καλή στο σχέδιο. Δεν χρειάζεται να τραγουδάω περισσότερο ή να παίρνω μέρος σε σεμινάρια υποκριτικής μετά το σχολείο. Είναι τρομερά προσβλητικό να προτείνει πως θα έπρεπε να κάνω κάτι τέτοιο, επειδή αποδεικνύεται πως δεν έχει ιδέα σε τι είμαι πραγματικά καλή ή πότε δείχνω πραγματικά όμορφη. Η μαμά μου δεν δείχνει αρκετό ενδιαφέρον για μένα, ώστε να καταφέρει να μου κάνει μια φιλοφρόνηση που να ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.

Η μαμά μου ανέκαθεν ήταν ανεξήγητα άσχετη. «Βγες έξω να παίξεις για λίγο, αν θέλεις», θα μου έλεγε εκείνους τους τελευταίους μήνες, όταν πια δεν είχε το κουράγιο να υποκρίνεται πως ήθελε να μείνω και να κουβεντιάσουμε για την ημέρα μου. «Βγες έξω να παίξεις για λίγο;» Ήμουν αρκετά μεγάλη για να ψηφίζω και να παραγγέλνω ποτό σε μπαρ. Ο νόμος μού επέτρεπε να πηδιέμαι ελεύθερα τα τελευταία τρία χρόνια. Τι πίστευε πως θα έκανα; Θα έπαιζα κρυφτό με τους γείτονες; «Ένα, δύο, τρία, φτου και βγαίνω», λαχανιασμένα τρεξίματα στην αυλή για να δω ποιος θα κρυβόταν πίσω από τον ίδιο, παλιό θάμνο, μέσα στην ίδια, παλιά ντουλάπα, πίσω από την ίδια, παλιά, σπασμένη ομπρέλα στο γκαράζ; «Πέρασες καλά;» θα με ρωτούσε όταν γύριζα, με τα ρούχα μου να βρομοκοπούν μαριχουάνα. «Θα μπορούσες να κρεμάσεις το μπουφάν σου στο υπόγειο, γλυκιά μου;»